

Seweryn Rzewuski

Supplex libellus populorum ad reges

Opracowała Krystyna Maksimowicz

Supplex libellus populorum ad reges. Scriptore Severino Rzewuski, praefecto Dolinensi, generali maiore in exercitu regis Poloniae, Poczajów, druk. Bazyliańców, 1762, k. n1b 6 (egz. Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego sygn. 954772).

- Humani generis, mortalia numina, reges,
Vobis ara thronus, vobis pro fulmine sceptrum,
Pro radiis superum splendent in fronte coronae,
Vestrae sunt nobis veneranda oracula leges;
5 Gloria, laus, plausus sunt vestri thuris honores;
Hostia vestra sumus populi vesterque sacerdos
Noster amor flagrans animoque et pectore laeto
Cuncta litare thronis offerreque cuncta paratus.
Noster ager, nummi nostri natique domusque
10 Et labor et sudor promptusque ad vulnera sanguis
Ad quosvis vestros sunt praesto haec omnia nutus.
Vobis a populis debetur iure tributum
Obsequium supparque ipsis veneratio divis.
Arbitrio vestro concessa est munere caeli
15 Et vitae et mortis nostrae suprema potestas.
Vos similes superis colimus pariterque timemus.
Vos oro, divi terrestres, dum Iovis instar
Cuncta supercilio regitis dumque edita vestro
Iussa throno exsequimur veluti decreta Tonantis,

- 20 Ut precibus nostris aurem praebere benignam
In promptu sitis summorum more deorum.
Vos rogo, vile licet vatis non spernite metrum,
Nam, quae communi populorum voce petuntur,
Haec supplex noster complectitur iste libellus.
- 25 Prociduus flectente genu palmasque supinas,
Suffusus lacrimis oculos ad sidera tollens
Invoco, cunctorum, te, rex ter maxime regum,
Sacra luce Poli, radio stellantis Olympi
Illustres exile metrum mentemque poetae,
- 30 Regibus ut placeat nitido fulgore coronae
Aeque ac virtutum magno splendore coruscis.
Fudimus ad superos non cassa nec irrita vota —
Propitium vati caelum est nostrasque patenti
Excipit aure preces, faciles ad carmina Musas
Esse iubet vocisque sonum citharaeque fidumque
Et lenes metri numeros dulcedine replet.
Iam sacer ardor adest, mediis fervere venis
Sentio flammigeras atomos ignemque per omnes
Deferri rapidum nervos pectusque calere.
- 40 Ordior et mentem divino percitus aestu
Regibus a populis effundo precantia verba.
Magnanimi reges, humani gloria summa
Atque decus generis, regni procerumque voluptas,
Deliciae populi, subiectae gentis amores,
- 45 Vos merito patres natorum more vocamus,
Nam primas oculis luces, ore hausimus auras
In gremio patriae, quae vobis foedere sancto
Iuncta sacramenti carae consortis adinstar
Obsequium atque fidem et flagrantem vovit amorem.
- 50 Sollicitudo vigil, labor acer, cura paterna,
Quam populis veluti natis impendere vestris
Suevistis, vos esse probant regesque patresque.
Filius ut supplex strictos genitoris amati
Procidit ante pedes et plantis oscula figens
- 55 Suspirat, gemit atque rogat potiturque rogatis,
Tum felix exsurgit humo manibusque parentis
Erectus, precibus natorum fidere discit,
Sic vos oramus, reges, sic poplite flexo
Vos petimus vobisque preces et vota litamus.
- 60 Semidei rutilo cincti diademate frontem
Rectoresque hominum, generis tutamina nostri,

- Regnorum et populi adversis succurrite rebus!
Plus uno lustro iam tertia labitur aestas
Octavusque exit revolutis mensibus annus,
65 Postquam nobilium regnorum foedere rupto
Letales enses invisaeque matribus arma
Coeperunt saevas populis accersere mortes.
Irrigui fuso spumescunt sanguine campi,
Humano rubet unda fugax permixta cruori
70 Prataque Puniceo spectantur tincta colore,
Militis occisi tabo conspersa fluente,
Heroum tumultis valles implentur et agri
Ossibus exstructi moles exsurgit acervi
Et propiore loco queritur sua funera caelis.
75 Si redeam ad fastos, numquam tam saeva fuere
Humano generi tamque exitialia bella,
Si numerem cunctas clades stragesque necesque
Christiadum iam caesa cadunt plus milia mille.
Proh, dolor! immani lapsu florentia nuper
80 Regna ruunt, munitae arces urbesque superbae
Ruderibus turres condunt excelsaque tecta.
Qui prius extremos avidus currebat ad Indos
Mercator gemmasque Eoas puppe vehebat
Divitias Ponti terrae imperitus opimas,
85 Pauperiem laetam nunc sustinet atque paratas
Non audet bello grassante exponere merces.
Squallet ager, profugis sterilescent arva colonis,
Pastores ovibus desunt tenerisque capellis
Atque greges pecudum soli per prata vagantur.
90 Rara seges messore caret, Cerealia dona
Et ruris consumit opes pennata volucris.
Ad bellum accitus tauri iuga solvit arator
Agricolaeque manus poscentia deserit arva.
Oppidula et villas si spectem ruraque amoena,
95 His solos habitare senes vetulosque videbo
Ad pugnas rapta valida fortique iuventa.
Si saltem solis terris iniuria fata
Neptuni imperium tranquilla pace beassent,
Praeferrent homines domibus patriaeque carinas
100 Et levibus vitam mallent concedere ventis,
Sed pariter fera bella tonant terraque marique.
Obtegitur magnisque latet sub classibus aequor;

- Concurrunt naves inimicae adversaque signa;
 Aere cavo horrendum iaculatur machina fulmen,
 105 Concussae tremuere rates, pila ferrea malum
 Confringit, laceris velis antenna recumbit,
 Sulphureus magis atque magis furit acrior ignis,
 Aenea funda iacit conclusa incendia ferro
 Et volitans affert crebras glans plumbea mortes
 110 Traiectaque globis puppi nautisque peremptis
 Usta prius flammis navis submergitur undis;
 Militis occisi miscetur sanguine pontus
 Atque necatorum nautarum; sparsa per aequor
 Membra vorat piscis tumulatque in viscere cetus.
 115 Eheu, quam miseri fatis agitamur iniquis;
 Coniurata parant nostras elementa ruinas,
 Undae, flamma vorax et ferrum terrea proles.
 Nescio, quis superum infestus tot in arma ruentes
 Impulerit populos saevasque accenderit iras.
 120 Tot gentes diris committunt proelia telis.
 Dimicat hinc celebris victo Germania Varo¹⁴,
 Russia bellipotens et sertis inclyta Petri¹⁵
 Claraque et insignis pugnaci Gallia Brenno¹⁶
 Ad portas Romae Romam vendente subactam
 125 Fortis et ad cursus celer Hungarus atque Bohemus
 Dalmataque et Slavi Servique et plurima regna,
 Queis Augusta praeest leni Teressia¹⁷ sceptro
 Et Sueci illustres armis Carolique¹⁸ triumphis.
 Adversis signis concurrens dimicat illinc
 130 Saevo Marte potens terraque marique Britannus
 Et bellax doctusque acie contendere Prussus.
 Gens contra gentem consurgit regnaque regnis
 Exitium caedesque parant saevoque tumultu
 Pugnatum totus miscetur belliger orbis.

¹⁴ Według Tacyty (*Annales* I 60) w Lesie Teutoburskim (nazwa literacka) między rzekami Ems i Lippe wódz germański Arminiusz zadał w 9 r. n.e. druzgocącą klęskę dowódcy rzymskiemu Warusowi, co zmusiło Oktawiana Augusta do zatrzymania się na granicy Renu.

¹⁵ Piotr I Wielki, twórca potęgi Rosji, odniósł zwycięstwo nad Szwecją w wojnie północnej i zyskał dostęp do Bałtyku.

¹⁶ Brennus, półlegendarny wódz galijskiego plemienia Senonów, w 390 r. p.n.e. zajął Rzym (oprócz twierdzy kapitońskiej, obronionej przez Marka Manliusza).

¹⁷ Maria Teresa, cesarzowa od 1745 r., w czasie wojny siedmioletniej dążyła do odzyskania Śląska.

¹⁸ Zapewne mowa o Karolu XII, królu Szwecji w latach 1697–1718, wybitnym wodzu.

- 135 Nullane finis erit nostris concessa ruinis?
Obrigeo, tremulo percussus membra timore.
Num non summa dies et ineluctabilis hora
Sit prope, quam Solymis veneranda effata potentis
Praedixere Dei, qua vasti machina mundi
- 140 Corruet et solis lux obscurata corusci
Deficiet, qua luna suo fulgore carebit,
Qua fato functi tumbis tumulisque resurgent —
Rem prorsus miram natura et morte stupente —
Qua genus humanum decreta effataque Christi
- 145 Audiet aeternaque luet pro crimine poenas
Proque piis factis sertum virtute parante
Candida caelesti praecinget tempora lauro.
Sed quonam rapiente metu percussus aberro?
Necdum impleta virum sacrorum effata fuere
- 150 Nec praecesserunt infanda horrendaque signa,
Quae summam terrae debent praecedere lucem.
Ad reges nobis redeundum est: numina terrae,
Ad vos fundo preces, vos oro, advertite vestrum
Ad nostras clades animum generisque miseri
- 155 Et populi nostri, bellis imponite finem!
Pro natis tenerae matres maestique parentes,
Pro sponso promissa rogat formosa puella
Et genitore orbae, castae pro fratre sorores
Vos orant precibusque piis suspiria iungunt:
- 160 Larga nimis, magni reges, iam sistite nostri
Sanguinis effluvia et lacrimas abstergite fusas.
Non nos nostra movent sed vestra et publica damna,
Namque alacres vobis nostram cum sanguine vitam
Libamus diramque parati occumbere mortem
- 165 Ad nutus vestros ruimus per tela, per enses,
Quo nos iussa vocant regum, quo gloria ducit.
Sed — magni reges — si forti milite caeso
Flos hominum validique viri iuvenesque peribunt,
In regno solis vetulis senibusque relictis
- 170 Qui multo fracti vires et membra labore
Suscipient prolem infirmam natosque caducos,
Quis fera bella geret? Quis regna tuebitur armis?
Si populis vestris — dii talem avertite casum! —
Marte ferox bellum pharetratus Turca moveret,
- 175 Integra cui vis est nec fuso sanguine fracta,
Si nos, Christicolas, tot mutua bella gerentes

- Impeteret, nostrae res in discrimine magno
Essent atque anceps aut fallax alea belli
Christiadum vastas oras et regna teneret.
- 180 Quot clari heroes fama et felicibus armis
Hostili cecidere manu? dispendia quanta
Aeris et impensi bellorum sumptibus auri
Congestis nummis privarunt florida regna?
Quantas divitias quotque exhaustere potentum
- 185 Magnos thesauros regum, quot milia pondo
Argenti ac auri, quod vinxit ferrea compes?
Si tot regnorum sumptus tantumque cruorem
Tamque acres curas voluissent ponere fortes
Christiadae in bello Sancto iam libera pridem
- 190 Hierusalem et templo clari iuga celsa Sionis
Atque sacro Christi conspersae sanguine terrae
Victrices ferrent lauros, quas gloria fronti
Vestrae, magnanimi reges, imponeret auro
Fulgentes ornans gemmis sertisque coronas.
- 195 Sanguine perfusis palmis emptisque cruore
Praestat millenis potior Pax una triumphis,
Pax orbem reparans, quam divite copia cornu
Pulchraque composito comitatur gloria passu,
Pax urbes condens, pax messibus horrea replens,
- 200 Pax thalamos sternens, pax vincla iugalia nectens,
Artibus et doctis nimium pax grata Camenis,
Pax sacer orbis amor cunctarumque optima rerum.
O, quam felices Augusto rege Poloni
Quos pater et princeps saturat dulcedine pacis,
- 205 Quos veluti natos tenero complexus amore
Et fovet et gestat cari genitoris adinstar!
Armorum strepitus circumque tonantia bella
Audimus sed non sentimus; pace quieta
Sarmata laetatur; tranquillaque Lechia gaudet
- 210 Romano Augusto meliorem nacta Polonum.
O, utinam princeps carus populoque poloque
Adversis rebus magnus magnusque secundis,
Foedere sancito repareret dispendia belli!
Vos, magni reges, populi gentesque precantur:
- 215 Reddite subiectis felicia tempora regnis
Atque oleas pacis vestris intexite lauris!

Pokorna prośba od ludzi do monarchów wojujących

przez JW. Seweryna Rzewuskiego, starostę dolińskiego, generała–majora wojsk koronnych wierszem łacińskim napisana roku 1762 w Podhorcach, potym zaś roku tegoż na wiersz polski przełożona przez J[ózefa] R[zewuskiego] G[enerała] L[ejtnanta] W[ojska] P[olskiego] K[oronnego]

Rps LBN NANU (d. Ossol.) 1178, s. 452–463

Do JW. Imci Pana Starosty Dolińskiego, Generał–Majora Wojsk Koronnych

- Zrodzony równie z godnych, jak mądrych rodziców,
Których przodkowie znaczni w pokoju i w wojnie
Zostawili nam istnych sławy swej dziedziców,
Ażeby za ojczyznę krew swą lejąc hojnie
- 5 Oszczędzali jej zawsze mądrym rządem w boju,
A radą lud wspierali przezorną w pokoju,
- Masz skąd arcychwalebny brać wzór i przykłady,
Że dom swój i ojczyznę możesz uszczęśliwić,
[I] wstępując w tak godne ojca swego ślady
- 10 Własnymi czyny możesz w czasie świat zadziwić,
Mając w sobie z krwią wlaną mądrość i odwagę,
I z przyjemnością razem złączoną powagę.
- Jakoż zważając w tobie pełne pochwał cnoty,
Można śmieie zawczasu Polszcze przepowiedzieć,
- 15 Że w tobie wielkich przodków czcic będzie przymioty,
Że się nikomu nie dasz do chwały uprzedzić,
A czując w żyłach swoich krew tak heroiczną,
Będziesz przodków pamiętką i sławą dziedziczną.
- Dajesz dowód mądrości, pisząc wiersz wyborny
- 20 Do królów krwią w Europie ludzką ściemiężonych,
Prowadzisz do jedności radą lud niesforny,
Właśnie jak pokój niesiesz do państw zniechęconych,
Bo tak mądre uwagi wzbudzić muszą pewnie
Chęć końca wojny, którą lud oplakał rzewnie.
- 25 Ja twą pracę dlatego ważę się tłumaczyć,
Bo chcę, by każdy Polak znał tve sentymenta,
Tym błahym wierszom polskim racz mądrze wybaczyć,
Dla mnie dość, że chęć moja w tym będzie kontenta,
Iż który łacińskiego języka nie umieć,
- 30 Mając wiersz polski, nad twym zdaniem się zadumi.

Prośba do monarchów

- Króle ludzkich narodów, docześni bogowie,
 Tron wasz ołtarzem, berło lud piorunem zowie,
 Tak promieńmi, tak blaskiem koron jaśniejecie,
 Równe świętym wyrokom prawo nam dajecie.
- 5 Kadzidłem dla was chwała i cześć pełna wiary,
 A ofiarą my sami; ten zaś, co ofiary
 Czyni, jest to nasz afekt ochotny i skory
 Wszystkie swe na posługę wasząłożyć zbioru.
 Naszą dolę i skarby, majątność i dziatki,
- 10 Prace, trudy i choćby samej krwi ostatki,
 Nie folgując bynajmniej i życiu, i zdrowiu,
 Mamy na każdy rozkaz was na pogotowiu.
 Wam od ludzi należy prawem hołdowniczym
 Cześć, posługa, jak bogom nieodmienna w niczym,
- 15 A co zaś najdroższego w darze niebios macie,
 To, że życiem i śmiercią naszymi władacie.
 Was równych bogom czczemy oraz się lękamy!
 Proszę, gdy was za bogów ziemskich uznawamy,
 Gdy rządy prowadzicie [i] jednym skinieniem
- 20 Kiedy rozkazy wasze pełnimy ze drżeniem,
 Kiedy ich jak dekretów boskich każdy słucha,
 Pozwólcie łaskawego prośbom naszym ucha,
 Na wzór bogów nakłońcie go dla nas z ochotą,
 A błahą wierszopisa nie gardźcie robotą,
- 25 Bo o co lud powszechne westchnienia pomnaża,
 To pokorna ta moja suplika wyraża.
 Upadłszy na kolana, a ręce ściągnięte
 I oczy z płaczem mając w niebo podniesione,
 Wzywam cię, królu, wszystkim tronem panujący,
- 30 Niech blask twoich promieni na niebie się lśniący
 Objasni piszącego myśli i wiersz podły,
 Aby królom do gustu przypadły te modły,
 Monarchom nad lud inny na świecie zacniejszym,
 Tak od koron, jak od cnót lustru najjaśniejszym.
- 35 I niedaremnie bogów prosiłem o wsparcie,
 Przychylnie, widzę, niebo przyjmuje otwarcie
 Łaskawym prośby uchem, i Muzom łatwymi
 Być każe, by chęć we mnie lutniami swoimi
 Rozweselili bardziej do wierszów dość skłonną,

- 40 Jakoż natchnięty duchem wieszczym mam niepłonną
Ochotę żywym wewnątrz ogniem pałającą.
Piszę prośbę do ludów, do królów gorącą!
Wspaniali monarchowie, sławo i zaszczycie
Ludzkich narodów, rozkosz poddanych i życie,
- 45 Was słusznie nazywamy ojcami naszemi,
W tej albowiem jesteście urodzeni ziemi,
W tych żyjemy ojczyznach, z którymi przymierze
Niby małżeńskie wasze panowanie bierze,
Gdzie wam wiare i miłość, którą w sercach mają,
- 50 A wierne posłuszeństwo narody oddają.
Starania wasze czule i ojcowskie trudy,
Którymi tak jak dzieci uszczęśliwiać ludy
Zwykliście, pokazują to jawnie, dowodnie,
Że nami jak rodzice rządzą łagodnie.
- 55 Jak syn, gdy u nóg ojca płacząc wzdycha, jęczy,
Całuje, prosi, skutek swej prośby wymęczy,
A dźwignion ojcowskimi, co go nie urażą,
Rękami, wierzy, że dość prośby synów ważą,
Tak my do was, królowie, na klęczkach idziemy,
- 60 Prośby, jęki, wzdychanie do nóg waszych ślemy.
Rządcy królestw! obrońcie państw waszych ruiny,
A poddanych wyzwolicie z tej zamieszaniny,
Już tą nie jeden, owszem, już ósmy rok mija,
Jak miecz w królestwach waszych siecze, tnie, przebija,
- 65 Nienasycony drogim krwi ludzkiej okupem,
Place wszędy zabitym uścielając trupem.
Skropione krwią wylaną pola aż się pienią
I takąż samą bystre rzeki się rumienią,
Łąki szkarłatnym żołnierz sfarbował kolorem,
- 70 Lejąc krwawą z żył własnych posokę oporem,
Usypane z ciał ludzkich wały i mogiły,
Które się swym wierzchołkiem aż ku niebu wzbity,
Jakby w nich martwe ciało uskarżać się chcieli,
Że cię okrutny wyrok od dusz własnych dzieli.
- 75 Czytając dziejopisów, żadnej takiej wojny
Ani żołnierza znajdę, by był tak krwi hojny!
Wieleż to śmierci w wojnie tej się przeminęło,
Już więcej milijona chrześcijan zginęło,
Co za żal, gdy niedawno królestwa kwitujące
- 80 Upadają w swoich się ruinach grzebiące,
Pyszne miasta fosami obronne, zamkami,

- Swymi się zachowują dziś rozwalinami;
Kupiec handlowy przedtym wożąc z krajów wschodnich
Pełne pereł okręty, teraz odpadł od nich,
85 Przestał morskimi skarby ziemskie zdobić kraje,
Wesół śpiewa w ubóstwie, bo mu też nie staje,
Nie chce handlu własnego odkryć podczas wojny,
Choć w drogach trudu nie ma, dom ma niespokojny.
Odłogiem leżą pola, kmieć uciekł od roli,
90 Pasterz owce porzucił, uchodząc niewoli,
Trzody bydeł same się po łąkach błakają,
Nawet młode koźleta pastuszków nie mają.
Choć gdzie zboże zrodziło, wróble go wypłęły,
Bo go zebrać utarczki wojsk nie pozwoliły;
95 Oracz do Marsowego pola zaprzężony
Wyręcza z jarzma wołu, opuszcza zagony.
Gdy spojrzę na wsie, miasta pełne przedtym ludzi,
Nie widzę młodych, tylko starzec babę budzi,
Bo do wojny wybrano młódź hożą, dorodną,
100 A zostawiono parę w chałupie nieplodną.
Gdybyż tylko na ziemi te krwawe gonitwy
Działy się, a nie znało równej morze bitwy,
Przenieśliby mieszkańcy ojczyznę do łodzi,
W morskiej spokojne życie prowadząc powodzi,
105 Lecz równie tak na morzu, jako i na ziemi
Srogi zgiełk bijących się i za wojennemi
Flotami nie znać morza; schodzą się okręty,
Porzą swym pędem morskie fale i odmęty,
Grzmią działa, łamią maszty i zrywają żagle,
110 A skołatany okręt pogrążają nagle.
Siarzyste huczą ognie i bomby palące,
Śmiertelnie rażą kule, jakby grad lecące;
Pozbywszy marynarzów, okręt zdziurawiony
Wprzód cały w ogniach, potym w wodzie zanurzony.
115 Miesza się morze wpół z krwią zabitego męża,
Z ciał majtków rozsiekanych srodze od oręża
Lecące na dno morskie kawalce chwytają
Ryby i w brzuchach swoich pogrzeby sprawiają.
Ach, jakże wieloraka trapi ludzi nędza,
120 Każdy prawie element nad nami się zrzęcza:
Woda, ogień, żelazo z ziemnego żywiołu
Sprzysięgły się na zgubę, niszczą nas pospołu.

- Nie wiem, co za gniew bogów tak straszną zapala
Zawziętość w ludziach, że nikt życia nie ocala!
- 125 Tyle narodów z swym się popisują męstwem —
Tu Niemcy chlubni niegdyś Warusa zwycięstwem,
Tu Moskal triumfami cara Piotra sławny,
Tu się Francuz potyka w dziełach Marsa sprawny,
Który niegdyś z Brennusem aż pod rzymskie wały
- 130 Zwycięstwo swe rozciągał, podbiwszy Rzym cały,
Węgry, Czechy, Serbowie, Ślązacy i inni,
Co cesarzowej rzymskiej poddaństwo powinni,
Szwed zbrojny, zaszczycony zwycięstwami Karola,
Wszyscy hufcami swymi okrywają pola.
- 135 Tu zaś z przeciwnej strony potyka się mężny
Angielczyk, co na morzu i lądzie potężny;
Tu Prusacy w rycerskich sztukach umiejętni,
Walczy naród z narodem, wręcz sobie niechętni.
Godzą wspólnie na życie krzcząc zabójstwa sławą,
- 140 Dość, że cały świat prawie zmieszany tą wrzawą.
I nie będzie to koniec takiej strasznej klęski?
Drzę pomieszany, strach mię przeraża niemeński!
Czy—li już nie ostatnia godzina docieka,
Którą Bóg przepowiedział dla każdego człeka,
- 145 W której świat zniszczon będzie, słońce, miesiąc zgaśnie,
Kiedy każdy, co teraz snem śmiertelnym zaśnie,
Ocknie się i do dawnych przyjmie duszę zwłoków,
A jakich wart, posłucha Chrystusa wyroków,
Gdzie jedni w wieczny ogień pójdą dla swych zbrodni,
- 150 Drudzy za cnoty koron w niebie będą godni?
Ale dokądże się ja zapędzam ze strachu?
Jeszcze do obalenia świata tego gmachu
Proroctwa mężów świętych nie są wypełnione,
Nie poprzedziły znaki w Piśmie objawione,
- 155 Więc wróćmy się do królów. O, ziemscy bogowie,
Proszę was, miejsce też wzgląd i na nasze zdrowie,
I na ucisk poddanych, a z swego wyroku
Każcie im miecz stępiony odpasać od boku.
Oto stroskani proszą za dziećmi rodzice
- 160 I śliczne za przyszłymi mężami dziewice;
Osierocone siostry za bracią błagają,
Między prośby serdeczne wdychania mieszają.
Bądźcie oszczędni naszej krwi dość hojnie lanej,
Z litości lzy otrzyście z żrzenicy spłakanej!

- 165 Nie tak o nas nam chodzi, jak o stratę waszą
Publiczną, bo nas pewnie nigdy nie odstrasza
Od tego żadne klęski, abyśmy nie mieli
Na miecze i na strzelby iść dla was weseli.
Zawsze tam azardować życie będziem radzi,
- 170 Gdzie nas rozkaz i sława wasza poprowadzi,
Ale, wielcy królowie, gdy waleczni męże,
Wybór rycerza i młodź na placu połąże,
Pozostały w królestwach niedobitek stary
Słabe zrodzi potomstwo z swojej z babą pary,
- 175 Któż wtenczas wyjdzie na plac, kto obroni granic?
Mdłych żołnierzy będzie miał nieprzyjaciel za nic.
Gdyby też teraz Turczyn i silny, i ludny,
Nienadwątłony wojną, do złamania trudny,
Który, krwi oszczędzając, zmocnił się w pokoju,
- 180 Chciał nas wyzwać chrześcijan, broń Boże, do boju,
I choć nie mając przyczyn do wojny pozornych,
Naszedł nas między sobą walczących, niesfornych,
Jakby nam przykro przyszło nową klęskę znosić
I albo zginąć, albo z hańbą mu się prosić!
- 185 Wieleż to sławnych w wojnie rycerzów ze świata
Nieprzyjaciel posprzątał, jak niezmierna strata
Łożonych na tę wojnę kosztów i pieniędzy,
Złupione z bogactw państwa w jakiej są dziś nędzy!
Przepadły milijony złota niezliczone,
- 190 Skarbce pyszne monarchów są ogołocone.
Gdyby chcieli te koszta, tak hojne krwi lanie
Azardować na wojnę świętą chrześcijanie,
Dawno [by] Jeruzalem, ziemia krwią skropiona
Chrystusa, z rąk pogańskich była wyzwolona;
- 195 Tam zdobiąc zwycięskimi laury żołnierz skronie
Przyniósłby większy niż dziś waszej lustr koronie.
Mnie się zda, że zwycięstwa za krew wymieniane
Nie są tak jako pokój ludziom pożądane;
Pokój ludzi rozmnaża, pokój mężów wstawia,
- 200 Zbożem gumna napełnia i miasta wystawia,
Pokój pary do związków małżeńskich jednoczy,
W pokoju każdy mędrzec do swych dzieł ochoczy,
Pokój wszystkim najmiłszy, nad wszystko najdroższy,
Każdy człek w nim smakuje, bogacz czy uboższy.
- 205 Jak się każdy z Polaków szczęśliwym być sądzi,
Że nimi w spokojności August król ich rządzi,

- Których jak ojciec dzieci pielęgnuje, kocha!
Na równą jak sąsiedzi klęskę nikt nie szlocha,
Dźwięk wkoło przerażony oręża słyszemy,
210 A sami się do broni nie przypasujemy;
Cieszymy się w pokoju, wielbią króla usta,
Mający nad rzymskiego lepszego Augusta.
Bodajby ten pan godzien nieśmiertelnej chwały,
Który równie w nieszczęściu, jak w szczęściu wspaniały,
215 Zawarłszy z niechętnymi państwami traktaty
Mógł mieć słuszną nadgodę za wojenne straty.
Was, monarchowie wkoło wojskiem otoczeni,
Zebrzą wszyscy powszechnie ludzie zażalen:
Wróćcie szczęście poddanym, a w Marsowym znoju
220 Zalane czoła potem otrzyście w pokoju.